

является процесс обобщения. Проанализированы типичные ошибки обобщения, которые встречаются в различных формах при решении сюжетных задач; предложены основные пути их устранения. Эффективному формированию и развитию мышления учащихся будет способствовать применение алгоритмических указаний, рассуждения по образцу, опорных схем, кратких записей условий задач, словесно-символических моделей решения составленных задач. Это позволит экономно и одновременно эффективно использовать время, отведенное для решения задач, способствовать обучению детей обобщать.

Ключевые слова: сюжетная задача, анализ, синтез, обобщение, алгоритм решения, способы решения задач, учебная деятельность.

Stasiv N. I., Opryshko I. A. Features of the use of generalized methods for solving problems in the initial course of mathematics

The article analyzes the peculiarities of the formation of initial representations among primary school pupils about the generalized methods of solving problems during the study of mathematics. Attention is drawn to the development of pupils' ability to perform analysis and synthesis, to communicate between them. An important element of mental activity of pupils is the process of generalization. Analyzed typical generalization errors that occur in various forms when solving plot tasks; are proposed the main ways of their elimination. The effective formation and development of pupils' thinking will be facilitated by the use of algorithmic indications, model discussion, reference schemes, short recordings of task conditions, verbal-symbolic models for solving complex problems. This will allow economically and at the same time effectively use the time allocated for solving problems, will facilitate the training of children to generalize them.

Key words: plot task, analysis, synthesis, generalization, solution algorithm, methods of solving tasks, educational activity.

УДК 613:37

Строїлова Д. В.

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОСНОВ ЗДОРОВ'Я ДО ДІЯЛЬНОСТІ (КОМПОНЕНТИ, РІВНІ)

У статті розглянуто і проаналізовано підготовку майбутнього вчителя основ здоров'я до його професійної діяльності. Розглянуто сутність підготовки майбутнього вчителя як інтегрованої системи спеціальних знань, умінь та навичок спілкування та особистісних якостей, які визначають загальний та професійний рівень культури вчителя, що забезпечить змогу формувати всебічно розвинутого школяра. Автор вказує на визначальну роль мотиваційно-ціннісного, інформаційно-пізнавального, організаційно-діяльнісного, операційного, емоційно-вольового рефлексивно-оцінного компонентів у підготовці майбутніх фахівців до неперервного професійного розвитку, в якому вирішальну роль відіграє розвинутий пізнавальний інтерес, на формування якого у школярів впливатиме особистість вчителя.

Ключові слова: майбутні учителі основ здоров'я, готовність майбутніх учителів, застосування здоров'язбережувальних технологій, професійна підготовка.

Проблема професійної підготовки майбутніх вчителів основ здоров'я до роботи зі школярами в сучасних умовах стикається з багатьма протиріччями, як-от: необхідність підвищення професійної підготовки вчителів та недостатність її реалізації в педагогічному процесі, вміння допомогти учням адаптуватися у соціумі та невміння знаходити спільну мову з дітьми та їх батьками, важливість розуміння та використання різноманітних педагогічних технологій у навчально-виховному процесі та неготовність значного числа майбутніх вчителів до їх використання;

Метою статті, з огляду на актуальність проблематики, є розгляд основних складників рівнів готовності майбутніх вчителів основ здоров'я до педагогічної діяльності.

Виходячи з вищесказаного, було розроблено компоненти, які дають змогу визначити рівень готовності майбутніх вчителів основ здоров'я до професійної роботи.

Мотиваційно-ціннісний компонент – підструктура, яка синтезує когнітивно-емоційні диспозиції особистості [1], що надають ситуаціям взаємодії певного особистісного смислу, визначають спрямованість її дій та поведінки. Мотиваційно-ціннісне ставлення до педагогічної діяльності у майбутнього вчителя розглядається як центральне утворення у складному синтезі структур, які створюють професійну готовність, а професійну спрямованість особистості визначає як усвідомлену й емоційно виражену її орієнтацію на визначений рід та вид професійної діяльності. При цьому формування виконавчого процесуального компонента професійної діяльності знань, умінь і навичок розглядається як похідна від рівня розвитку професійних ціннісних орієнтацій особистості, які визначають її потреби в оволодінні професією [2].

Мотиваційно-ціннісний компонент готовності майбутніх вчителів основ здоров'я до навчання учнів характеризується:

- критеріями готовності: мотиваційна перевага у сфері навчання учнів з урахуванням здоров'язбережувальних технологій;
- показниками готовності: повне усвідомлення суспільної необхідності власної професійної діяльності;

стійке позитивне ставлення до педагогічної професії; впевненість у необхідності навчання учнів з урахуванням їх індивідуальних та фізіологічних особливостей; потреба в опануванні методу здоров'язбережувальних технологій; потреба майбутнього вчителя досягти бажаного результату; ціннісні орієнтації студентів; гуманістична спрямованість на роботу з дітьми; прагнення до професійної самоосвіти й самовдосконалення.

Інформаційно-пізнавальний компонент характеризується набуттям майбутніми вчителями основ здоров'я теоретичних знань та навичок з організації навчального процесу в системі "вчитель – учень", усвідомленням необхідності й значущості організації навчального діалогу в процесі навчання за допомогою графічних, технічних засобів навчання.

При повній сформованості інформаційно-пізнавального компонента йому притаманні системність та високий рівень фахових знань, творчий рівень володіння психолого-педагогічними та методичними знаннями; майбутні вчителі добре знайомі з основами професійного саморозвитку, дуже добре володіють методами, прийомами професійного саморозвитку, мають розвинене логічне і критичне мислення.

Враховуючи дослідження вітчизняних вчених (О. В. Овчарук, О. І. Локшина, Н. М. Бібік, О. І. Пометун, О. Я. Савченко та ін.) [3; 4] пропонуємо такі компетентності: базові компетентності (педагогічна компетентність; психологічна компетентність; комунікативна компетентність; дослідницька компетентність; рефлексивна компетентність; творча компетентність; організаційно-проектувальна компетентність; компетентність професійної самоосвіти); спеціальні компетентності (методична компетентність);

Організаційно-діяльнісний компонент навчання школярів з урахуванням функціональної асиметрії мозку:

– критерії готовності: сформованість ключових, базових, спеціальних компетентностей у сфері навчання учнів;

– показники готовності: ключові компетентності (педагогічні, соціальні фізіологічні компетенції; компетенції, стосовно особливостей навчання дітей в залежності від домінуючої півкулі мозку; компетенції, стосовно надання учням інформації різними способами, різні методи спілкування, компетенції, що пов'язані з швидким розвитком сучасного світу, (інформація, технології), яке вимагає навичок володіння новими технологіями та увесь час оновлювати свої знання; компетенції, що реалізують здатність і бажання вчитися все життя як основу неперервної підготовки в професійному аспекті, а також у суспільстві й особистісному плані);

Операційний компонент характеризується системою умінь та навичок розвитку творчих здібностей школярів у процесі навчання. Зміст операційного компонента визначається системою умінь і навичок організації творчої діяльності у процесі навчання практичними уміннями та навичками створення творчої атмосфери в класі, залучення дітей до активних методів навчання, а саме ігрових проблемних евристичних дослідницьких інтерактивних методів, володіння методикою створення творчих завдань, комбінування колективної, групової, індивідуальної форм навчальної роботи уміннями та навичками діагностики творчих здібностей молодших школярів. Практично вся навчальна діяльність може бути представлена як система навчальних завдань у певних навчальних ситуаціях і передбачає певні навчальні дії (предметні, контрольні та допоміжні), які визначаються як способи вирішення навчальних завдань. До навчальних завдань висуваються певні психологічні вимоги, яких варто дотримуватися учителю, якщо він хоче бути ефективним. По-перше, конструювати треба не одне окреме завдання, а набір завдань, тобто систему. По-друге, при конструюванні системи завдань треба прагнути, щоб вона забезпечувала досягнення не тільки найближчих навчальних цілей, а й віддалених. По-третє, навчальні завдання мають забезпечити засвоєння системи засобів, необхідної і достатньої для успішного здійснення навчальної діяльності. По-четверте, навчальна задача має конструюватися так, щоб прямим продуктом навчання стали кошти діяльності, які треба засвоїти в процесі вирішення. Такими засобами є рефлексія, контроль, орієнтування в завданні. Організаторські уміння педагога забезпечують включення учнів в різні види діяльності зокрема і творчої. Організаторські уміння включають і розвиваючі уміння, у практично-операційній підготовці виявляють дуже добре сформовані практичні уміння і навички стосовно проф. саморозвитку (завжди демонструють пізнавальну й творчу активність; уміють самостійно проектувати власний проф. саморозвиток, спрямувати власну діяльність на проф. саморозвиток; добре володіють навичками самоорганізації (цілепокладання, планування діяльності); демонструють чітке володіння методами й прийомами професійного саморозвитку; у них розвинуті комунікативні вміння.

Емоційно-вольовий компонент проявляється наявністю у студентів позитивною "Я"-концепцією, впевненістю у собі та власних діях. Майбутні вчителі основ здоров'я з розвиненим емоційно-воловим компонентом цілеспрямовані, наполегливі, виявляють емоційну стійкість, відсутність страху перед аудиторією; їм притаманна емоційно-вольова саморегуляція, чіткий вольовий самоконтроль; вони демонструють високий рівень самодисципліни, самоорганізації, спроможні до ефективного самоуправління, відповідально ставляться до свого професійного розвитку.

Рефлексивно-оцінний компонент готовності студента проявляється у гарному володінні рефлексивними вміннями в пізнавальній діяльності (самоспостереження, самоаналіз). Майбутній фахівець завжди адекватно оцінює власні здібності та якості, гарно володіє уміннями рефлексії власної професійної діяльності, адекватно оцінює рівень власної готовності до неперервного професійного саморозвитку.

За Є. Павлютенковим, виділяють такі наукові критерії результативності педагогічної діяльності учителя за 5 рівнями професійної компетентності, а саме: репродуктивний (дуже низький), адаптивний (низький), локально-моделюючий (середній), системно-моделюючий (високий) та творчий (дуже високий) [5].

Ми схилиємось до того, що критерії мають бути зрозумілими, доступними, їх кількість незначна, що буде краще для сприйняття викладачами та іншими учасниками навчального процесу, а також вони повинні мати спеціальні зрозумілі методики. Зауважимо, що представлені стани готовності до педагогічної діяльності визначаються поєднанням різних факторів, які характеризуються різними рівнями, аспектами готовності. З огляду на визначені вище критерії готовності, а також відповідні їм показники, нами окреслено рівні готовності майбутніх учителів до навчання з використанням здоров'язбережувальних технологій, а саме: критичний, адаптивний, базовий, оптимальний, креативний (таблиця 1).

Висновки. Узагальнюючи отримані результати, можна зробити висновок, що вміння майбутніх вчителів осмислювати та оцінити свій рівень сформованості готовності до професійної діяльності дає їм змогу самовдосконалюватись, тобто вдосконалити свій професійний рівень готовності до навчання учнів. Для покращення готовності майбутніх вчителів основ здоров'я до педагогічної роботи у процесі викладання необхідно використовувати здоров'язбережувальні технології, підходи до навчання, які включають у себе індивідуальні та фізіологічні особливості виховання та розвитку учнів, раціоналізувати та модернізувати зміст, форми, методи та засоби навчально-виховного процесу з урахуванням новітніх досліджень та технологій, які допоможуть розвитку особистості учня як майбутнього професійного діяча. Порушені у статті проблеми слугують базою для подальших досліджень професійної підготовки вчителів основ здоров'я.

Таблиця 1

Характеристика рівнів готовності до педагогічної діяльності

Рівень	Характеристика
Критичний	На цьому рівні інтерес до педагогічної професії виявляється епізодично, мотиви формування професійної компетентності не співвідносяться з власними можливостями. Майбутній учитель володіє недостатніми професійними вміннями та навичками, не спроможний їх застосовувати на практиці. Студент володіє фрагментарним рівнем знань із психології, педагогіки, фізіології, інформатики та методики викладання. Проявляє байдуже і формальне ставлення щодо пошуку способів розв'язання педагогічних ситуацій. Характеризується відсутністю самостійності в навчальній діяльності, низьким рівнем контролю, самоконтролю та можливості вдосконалювати власну професійну діяльність. Студент проявляє незадоволеність вибором професії, слабкий рівень розуміння цілей розвитку майбутньої професійної діяльності в класах.
Адаптивний	При виборі професії майбутній вчитель керувався прагматичними мотивами. Проявляється наявність початкового інтересу до роботи в класах. Позитивна та/або нейтральна робота в класах не мотивує до отримання необхідних знань, умінь та навичок. Студент не спроможний сформулювати, що саме приваблює його у цій професії. Може виконувати завдання за зразком, використовуючи та відтворюючи деякі елементи методик. Переймає знання методично-практичної роботи. Спроможний використовувати знання репродуктивного рівня. Потребує періодичної вербальної допомоги викладача.
Базовий	Майбутній вчитель зробив осмислений вибір професії вчителя. Проявляє стійкий інтерес до роботи педагога, але переживає, що не впорається з труднощами, пов'язаними із цим. Позитивне ставлення до педагогічної діяльності, але у викладанні предмета не спирається на емоційні почуття, не демонструє їх учням. Може самостійно виконувати певні дії, але іноді для цього не вистачає знань. Іноді потребує загальної допомоги викладача. Не завжди доцільно використовує певні методичні прийоми.
Оптимальний	Майбутні вчителі основ здоров'я проявляють переважно емоційно-позитивне ставлення до професійної діяльності, спрямованої на ефективну педагогічну діяльність в класах. На достатньому рівні володіє комплексом знань із фахових та психолого-педагогічних дисциплін, застосовує їх у практичній діяльності. Проявляє активне володіння професійно важливими знаннями й уміннями. Спостерігається розвиток професійно важливих якостей, які виявляються неповною мірою. Основою його дій є методичні знання та професійно вироблені навички. Студент готовий до саморозвитку та самодіагностики, самооцінки власних можливостей, володіє методиками самодіагностики і саморозвитку.
Креативний	Майбутній вчитель основ здоров'я характеризується стійким позитивним ставленням до професійної діяльності, проявляє готовність в організації позитивної педагогічної взаємодії. Студент показує підвищений інтерес до педагогічної професії в системі ціннісних орієнтацій, усвідомленість, самостійність, рефлексію у розв'язанні навчально-професійних завдань, розуміння цілей педагогічної діяльності в умовах профільного навчання. Демонструє високий рівень знань із фахових та психолого-педагогічних дисциплін, впевнено застосовує їх у практичній діяльності. Студент оптимально застосовує уміння та навички раціоналізації та модернізації змісту, форм, методів та засобів навчально-виховного процесу у світлі профілізації та інформатизації навчання. Характеризується умінням знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, застосовуючи у педагогічній практиці засоби діагностики та корекції індивідуальних особливостей старших школярів. Студент прагне до педагогічного самовдосконалення та розвитку особистості, поглиблення теоретичних та методичних знань. Здатен до прогнозування та передбачення результатів своєї діяльності, адекватної оцінки, самооцінки та аналізу професійної роботи, з урахуванням специфіки роботи в профільних класах. Проявляє високий рівень ерудованості, самостійності, творчої ініціативності та активності.

Використана література:

1. Галузяк В. М. Мотиваційно-ціннісні детермінанти індивідуального стилю педагогічного спілкування : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 «Педагогічна та вікова Психологія» / В. М. Галузяк. – Київ, 1998. – 17 с.
2. Слостенин В. А. Профессиональная готовность учителя к воспитательной работе содержание структура функционирования / В. А. Слостенин // Профессиональная подготовка учителя в системе высшего образования. – 1995. – С. 14–28.
3. Савченко О. Я. Уміння вчитися як ключова освітня компетентність середньої школи / Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. – Київ : «К. І. С.», 2004. – 112. – С. 33–45.
4. Вітвицька С. С. Методологічні основи ступеневої педагогічної освіти / С. С. Вітвицька // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2005. – Випуск 21. – С. 8–11.
5. Осипова Т. Ю. Педагогічні умови формування професійно орієнтованої особистості майбутнього вчителя та їх взаємодія / Т. Ю. Осипова // Наука і освіта. – 2004. – № 6-7. – С. 195–197.

References:

1. Haluziak V. M. Motyvatsiino-tsinisni determinanty indyvidualnoho styliu pedahohichnoho spilkuvannia : avtoref. dys. ... kand. psykol. nauk : 19.00.07 "pedahohichna ta vikova psykolohiia" / V. M. Haluziak. – Kyiv, 1998. – 17 s.
2. Slastenyn V. A. Professyonalnaia hotovnost uchytelia k vospytatelnoi rabote sodержzhanye struktura funktsyonyrovanyia / V. A. Slastenyn // Professyonalnaia podhotovka uchytelia v systeme vussheho obrazovanyia. – 1995. – S. 14–28.
3. Savchenko O. Ya. Uminnia vchytysia yak kliuchova osvithnia kompetentnist serednoi shkoly / Kompetentnisnyi pidkhid u suchasniy osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy : biblioteka z osvithnoi polityky / za zah. red. O. V. Ovcharuk. – Kyiv : «K. I. S.», 2004. – 112. – S. 33–45.
4. Vitvytska S. S. Metodolohichni osnovy stupenevoi pedahohichnoi osvity / S. S. Vitvytska // Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. – Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU imeni Ivana Franka, 2005. – Vyp. 21. – S. 8–11.
5. Osypova T. Yu. Pedahohichni umovy formuvannia profesiino oriientovanoi osobystosti maibutnoho vchytelia ta yikh vzaiemodiia / T. Yu. Osypova // Nauka i osvita. – 2004. – № 6-7. – S. 195–197.

Строилова Д. В. Готовность будущих учителей основ здоровья к деятельности (компоненты, уровни)

В статье рассмотрена и проанализирована подготовка будущего учителя основ здоровья к его профессиональной деятельности. Рассмотрена сущность подготовки будущего учителя как интегрированной системы специальных знаний, умений и навыков общения и личностных качеств, которые определяют общий и профессиональный уровень учителя, обеспечит возможность формирования всесторонне развитого школьника. Автор указывает на определяющую роль мотивационно-ценностного, информационно-познавательного, организационно-деятельностного, операционного, эмоционально-волевого рефлексивно-оценочного компонентов в подготовке будущих специалистов к непрерывному профессиональному развитию, в котором решающую роль играет развитый познавательный интерес, на формирование которого у школьников влияет личность учителя.

Ключевые слова: будущие учителя основ здоровья, готовность будущих учителей, применение здоровьесберегающие технологий, профессиональная подготовка.

Stroilova D. V. The readiness of future teachers for the basics of health to activities (components, levels)

The article examines and analyzes the training of the future teacher of the basis of health for his professional activity. The essence of the training of the future teacher as an integrated system of special knowledge, abilities and skills of communication and personal qualities that determine the general and professional level of the culture of the teacher, which will provide the possibility of forming a fully developed schoolboy, is considered. The author points to the decisive role of the motivational-value, informational-cognitive, organizational-activity, operational, emotional-volitional reflexivity-estimating components in the training of future specialists for continuous professional development, in which the decisive role is played by the developed cognitive interest, the formation of which will affect pupils. teacher's personality.

Key words: future teachers of the basics of health, readiness of future teachers, application of health-saving technologies, vocational training.